**Europos Parlamentas**
2024-2029

*Biudžeto kontrolės komitetas*

**2025/2034(INI)**

16.10.2025

# PRANEŠIMO PROJEKTAS

dėl auditui ir biudžeto kontrolei naudojamų veiklos rezultatų rodiklių pasirinkimo priemonių, kuriomis remiamas būsimo Europos konkurencingumo įgyvendinimas, finansavimo kontekste
(2025/2034(INI))

Biudžeto kontrolės komitetas

Pranešėjas: Olivier Chastel

# TURINYS

**Psl.**

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS .....3

AIŠKINAMOJI DALIS .....9

# PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

**dėl auditui ir biudžeto kontrolei naudojamų veiklos rezultatų rodiklių pasirinkimo priemonių, kuriomis remiamas būsimo Europos konkurencingumo įgyvendinimas, finansavimo kontekste**

**(2025/2034(INI))**

*Europos Parlamentas*,

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutartį,

– atsižvelgdamas į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo,

– atsižvelgdamas į 2020 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) 2020/2093, kuriuo nustatoma 2021–2027 m. daugiametė finansinė programa[1],

– atsižvelgdamas į 2024 m. vasario 29 d. Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) 2024/765, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2093, kuriuo nustatoma 2021–2027 m. daugiametė finansinė programa[2],

– atsižvelgdamas į 2022 m. gruodžio 15 d. Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) 2022/2496, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2093, kuriuo nustatoma 2021–2027 m. daugiametė finansinė programa[3],

– atsižvelgdamas į 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos tarpinstitucinį susitarimą dėl biudžetinės drausmės, bendradarbiavimo biudžeto klausimais ir patikimo finansų valdymo, taip pat dėl naujų nuosavų išteklių, įskaitant veiksmų gaires dėl naujų nuosavų išteklių nustatymo[4],

– atsižvelgdamas į 2021 m. birželio 8 d. Komisijos komunikatą dėl ES biudžetui pagal 2021–2027 m. DFP skirto veiklos peržiūros plano (COM(2021)0366) ir į prie jo pridedamą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą (SWD(2021)0133),

– atsižvelgdamas į 2025 m. liepos 16 d. Komisijos pasiūlymą dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2028–2034 m. daugiametė finansinė programa (COM(2025)0571),

– atsižvelgdamas į 2025 m. liepos 16 d. Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma biudžeto išlaidų stebėjimo ir veiklos rezultatų peržiūros sistema ir kitos Sąjungos programų ir veiklos horizontaliosios taisyklės, (COM(2025)0545) ir pridedamą poveikio vertinimo ataskaitą (SWD(2025)0590),

– atsižvelgdamas į 2025 m. liepos 16 d. Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiamas Europos konkurencingumo fondas (ECF), įskaitant specialiąją gynybos srities mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklos programą,

[1] OL L 433I, 2020 12 22, p. 11, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2093/oj.
[2] OL L, 2024/765, 2024 2 29, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/765/oj.
[3] OL L 325, 2022 12 20, p. 11, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2496/oj.
[4] OL L 433I, 2020 12 22, p. 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2020/1222/oj.

panaikinami reglamentai (ES) 2021/522, (ES) 2021/694, (ES) 2021/697, (ES) 2021/783 ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/696, (ES) 2023/588, (ES) [EGPP], (COM(2025)0555),

– atsižvelgdamas į 2024 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) 2024/2509 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių[5] (toliau – Finansinis reglamentas), ypač į jo 33 straipsnį,

– atsižvelgdamas į 2024 m. liepos 18 d. Komisijos Pirmininkės Ursulos von der Leyen leidinį „Europos pasirinkimas. 2024–2029 m. kadencijos Europos Komisijos politinės gairės“,

– atsižvelgdamas į 2024 m. rugsėjo 9 d. Mario Draghi pranešimą „Europos konkurencingumo ateitis“ (toliau – M. Draghi pranešimas),

– atsižvelgdamas į 2024 m. balandžio 17 d. Enrico Lettos pranešimą „Daug daugiau nei rinka“ (toliau – E. Lettos pranešimas),

– atsižvelgdamas į 2025 m. sausio 29 d. Komisijos komunikatą „ES konkurencingumo kelrodis“ (COM(2025)0030),

– atsižvelgdamas į 2025 m. vasario 11 d. Komisijos komunikatą „Rengiantis kitai daugiametei finansinei programai“ (COM(2025)0046),

– atsižvelgdamas į savo 2025 m. gegužės 7 d. rezoliuciją dėl pertvarkyto ilgalaikio Sąjungos biudžeto kintančiame pasaulyje[6],

– atsižvelgdamas į Europos Audito Rūmų (toliau – EAR) leidinius,

– atsižvelgdamas į 2024 m. kovo mėn. paskelbtą Biudžeto komiteto užsakytą tyrimą „ES biudžetui skirta veiklos rezultatų peržiūros sistema. Koncepcijos ir praktika“[7],

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 55 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Biudžeto kontrolės komiteto pranešimą (A10-0000/2025),

A. kadangi patikimam finansų valdymui, kaip apibrėžta Finansiniame reglamente, reikia, kad ES lėšos būtų naudojamos laikantis ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo principų; kadangi veiklos rezultatų sąvoka biudžeto atžvilgiu turėtų būti susieta su tiesioginiu patikimo finansų valdymo principo taikymu;

B. kadangi pagal Finansinį reglamentą reikėtų susieti nustatytus tikslus ir veiklos rodiklius, rezultatus ir ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo principus; kadangi tikslų įgyvendinimo pažanga turėtų būti stebima remiantis atitinkamais, pripažintais, patikimais, paprastais ir griežtais rodikliais, grindžiamais plačiai pripažįstamais moksliniais įrodymais; kadangi, kai aktualu, turėtų būti apibrėžta veiksminga, skaidri ir išsami metodika;

[5] OL L, 2024/2509, 2024 9 26, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.
[6] Priimti tekstai, P10_TA(2025)0090.
[7] Tyrimas „Performance framework for the EU budget – Concepts and practices“, Europos Parlamentas, Vidaus politikos generalinis direktoratas, Biudžeto reikalų teminis skyrius, 2024 m. kovo mėn.

C. kadangi tvaraus ES klestėjimo ir konkurencingumo užtikrinimas yra vienas iš Komisijos 2024–2029 m. politinių prioritetų;

D. kadangi M. Draghi pranešime įspėjama, kad mažėjantis ES konkurencingumas, kurį dar labiau apsunkina vis nestabilesnė geopolitinė aplinka ir virtinė krizių, su kuriomis ES susidūrė pastaraisiais metais, kelia egzistencinę grėsmę Sąjungai; kadangi pranešime apskaičiuota, jog, norėdama panaikinti investicijų atotrūkį, ES turi sutelkti papildomas viešąsias ir privačiąsias investicijas, kurių suma atitiktų 4,4–4,7 proc. ES BVP, t. y. maždaug 750–800 mlrd. EUR per metus 2025–2030 m. laikotarpiu;

E. kadangi konkurencingumo kelrodyje, kuris taip pat grindžiamas M. Draghi pranešimu, nustatyta strateginė Sąjungos veiksmų kryptis siekiant atkurti jos konkurencingumą visame pasaulyje, daugiausia dėmesio skiriant trims pagrindiniams ramsčiams – inovacijoms, priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimui ir ekonominiam saugumui, kuriuos papildo horizontaliosios įgalinančios priemonės, pvz., supaprastinimas, didesnis koordinavimas ES ir valstybių narių lygmeniu ir sustiprinta bendroji rinka, atsižvelgiant į E. Lettos pranešimą;

F. kadangi EAR ne kartą nustatė trūkumų, susijusių su ES finansavimo programoms naudojamų veiklos rezultatų vertinimo sistemų kūrimu, įgyvendinimu ir atskaitomybe, ir ragino dažniau naudoti veiklos rezultatų rodiklius, kuriais būtų matuojamas ir stebimas ilgalaikis ES išlaidų poveikis;

***Bendrosios pastabos dėl ES biudžeto veiklos rezultatų peržiūros sistemos ir veiklos rezultatų rodiklių naudojimo***

1. primena, jog reikia užtikrinti, kad ES biudžetu būtų įgyvendinami Sąjungos politikos prioritetai, įskaitant konkurencingumo didinimą, tvaraus klestėjimo skatinimą ir ES, kaip geopolitinės veikėjos, suverenumo ir nepriklausomybės užtikrinimą;

2. mano, kad ES biudžetą būtina labiau orientuoti į rezultatus; dar kartą patvirtina, kad reikia nustatyti ir naudoti konkrečius, išmatuojamus, pasiekiamus, aktualius, per nustatytą laiką įvykdytinus (angl. SMART) veiklos rezultatų rodiklius, kad būtų galima stebėti ir vertinti pažangą siekiant ES politikos tikslų;

3. susirūpinęs pažymi, jog EAR savo audituose ne kartą nustatė, kad dauguma ES finansavimo programoms naudojamų veiklos rezultatų rodiklių yra išteklių ir produkto rodikliai, kurie nesuteikia svarbios informacijos apie pažangą siekiant ES finansuojamų veiksmų tikslų; be to, apgailestauja, kad daugeliu atvejų buvo nustatyta, jog trūksta rodiklių bazinių duomenų, o rodikliams naudojami pagrindiniai duomenys nebuvo nei atsekami, nei patikimi; ragina Komisiją užtikrinti, kad ES finansuojamiems projektams naudojami rodikliai būtų išmatuojami, patikrinami ir grindžiami patikimais duomenų šaltiniais, kurie užtikrintų pagrindinių duomenų atsekamumą, su aiškiomis pradinėmis reikšmėmis ir apibrėžtimis, kad būtų išvengta skirtingo aiškinimo;

4. apgailestauja, kad 2021–2027 m. ES biudžeto veiklos rezultatų peržiūros sistema tebėra pernelyg sudėtinga ir suskaidyta; atkreipia dėmesį į Komisijos vertinimą[8], kad pagal 2021–2027 m. daugiametę finansinę programą (DFP) naudojama daugiau kaip 5 000

[8] Poveikio vertinimo ataskaita (SWD(2025)0590), pridedama prie Komisijos pasiūlymo dėl reglamento, kuriuo nustatoma biudžeto išlaidų stebėjimo ir veiklos rezultatų peržiūros sistema, (COM(2025)0545).

nevienalyčių ir neagreguotų veiklos rezultatų rodiklių ir kad pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) nustatyta apie 7 000 tarpinių ir siektinų reikšmių, kuriomis atsižvelgiama į skirtingus poreikius, pvz., vertinant veiklos rezultatus biudžeto projekto kontekste, taip pat stebint ir vertinant programas, valstybių narių planus ir lėšų išmokėjimą;

5. atkreipia dėmesį į Komisijos pasiūlymą stebėti 2028–2034 m. DFP, įskaitant Europos konkurencingumo fondą, taikant standartizuotą veiklos rezultatų rodiklių rinkinį, taikomą visoms ES biudžeto programoms, kaip išdėstyta jos pasiūlyme dėl veiklos rezultatų reglamento[9]; pažymi, kad buvo pasiūlyta Europos konkurencingumo fondo biudžeto garantijoms ir finansinėms priemonėms taikyti supaprastintą veiklos rezultatų peržiūros sistemą;

6. mano, kad ES biudžeto veiklos rezultatų peržiūros sistema turėtų būti supaprastinta, kad būtų užtikrintas suderintas požiūris į ES išlaidų poveikio vertinimą visose valstybėse narėse, sumažinta bendra administracinė našta, racionalizuota pareiga teikti ataskaitas ir padidintas skaidrumas, mažinant informacijos perteklių, kartu sudarant sąlygas visapusiškai įvertinti ES finansavimo poveikį, įskaitant ES intervencinių priemonių pridėtinę vertę, kurios valstybės narės negalėtų pasiekti veikdamos pavieniui;

7. primena, kad duomenų rinkimo metodai tarp valstybių narių ir jų viduje skiriasi, todėl sunku agreguoti veiklos rezultatų duomenis ES lygmeniu; pakartoja savo raginimą Komisijai plėtoti saugią ir sąveikią IT infrastruktūrą, kartu pasinaudojant dirbtinio intelekto, mašininio mokymosi ir duomenų gavybos galimybėmis, kad būtų pagerintas politikos įgyvendinimas ir sudarytos palankesnės sąlygos stebėsenai, ataskaitų teikimui ir priežiūrai; primygtinai reikalauja, kad rodiklių duomenys ir metodikos būtų viešai skelbiami tikruoju laiku naudojant sąveikią stebėsenos, ataskaitų teikimo ir audito sistemą, taip didinant skaidrumą ir užtikrinant atsekamumą iki projekto ir galutinio paramos gavėjo lygmens;

8. mano, kad labai svarbu patikrinti ir užtikrinti duomenų, naudojamų veiklos rezultatų rodikliams nustatyti, patikimumą; susirūpinęs pažymi, kad su duomenų patikimumu susiję trūkumai dėl diegiamų ir vis dažniau naudojamų įgyvendinimo modelių, pvz., EGADP, kurie grindžiami su išlaidomis nesusijusiu finansavimu, kai lėšos išmokamos pasiekus anksčiau nustatytas tarpines ir siektinas reikšmes, gali neigiamai paveikti Sąjungos finansinius interesus;

9. ragina Komisiją į savo veiklos rezultatų ataskaitas įtraukti esminę informaciją apie veiklos rezultatų rodiklių kokybės užtikrinimą; reikalauja, kad visi valstybių narių pateikti veiklos rezultatų duomenys būtų nepriklausomai tikrinami, be kita ko, nacionalinių audito įstaigų ir EAR, o rezultatai būtų pateikiami Parlamentui;

***Su ES konkurencingumo skatinimu susiję veiklos rezultatų rodikliai***

10. primena, kad M. Draghi pranešime ES primygtinai raginama vykdyti esmines reformas konkurencingumui didinti, daugiausia dėmesio skiriant inovacijoms, priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimui ir gynybai, ir raginama masiškai investuoti į strateginius sektorius, pvz., žaliąją energiją, skaitmeninę infrastruktūrą ir pažangiąją gamybą, pasitelkiant reglamentavimo supaprastinimą ir tvirtesnį koordinavimą ES lygmeniu;

[9] COM(2025)0545.

atsižvelgdamas į tai, mano, kad pažangai stebėti ir poveikiui vertinti būtina patikima veiklos rezultatų peržiūros sistema;

11. pabrėžia, kad M. Draghi pranešime pateiktų rekomendacijų įgyvendinimas turėtų būti stebimas naudojant atitinkamus veiklos rezultatų rodiklius, kurie atspindėtų ES pažangą didinant savo konkurencingumą; pabrėžia, kad rodikliai turi būti kruopščiai parengti ir turėtų atspindėti ne tik produktus (pvz., finansuojamų projektų skaičių), bet ir rezultatus bei poveikį (pvz., padidėjusį našumą, sumažėjusį išmetamųjų teršalų kiekį, sukurtas darbo vietas, ES programų sverto poveikį, ypač telkiant privačiąsias investicijas), kad būtų galima įvertinti ES išlaidų veiksmingumą ir efektyvumą;

12. pabrėžia, kad į griežtesnes veiklos rezultatų ataskaitas, susijusias su taikant netiesioginį valdymą įgyvendinamomis finansinėmis priemonėmis, pvz., „InvestEU“, reikia įtraukti projektų lygmens duomenis; pripažįsta, kad dėl rinka ir paklausa grindžiamo finansinių priemonių pobūdžio tokių programų veiklos rezultatai priklauso nuo jų įsisavinimo rinkoje, o tai riboja Komisijos galimybes nustatyti iš anksto apibrėžtas tarpines ir siektinas reikšmes;

13. ragina Komisiją ir valstybes nares nustatyti ir nuosekliai naudoti konkurencingumui visose valstybėse narėse skatinti skirtą suderintą pagrindinių rodiklių rinkinį, kad duomenis būtų galima palyginti, atlikti jų lyginamąją analizę ir juos agreguoti ES lygmeniu, kartu sudarant sąlygas, kai tinkama, naudoti prie nacionalinių ar regioninių poreikių pritaikytus rodiklius; pabrėžia, kad nustatant ir peržiūrint rodiklius turėtų būti konsultuojamasi su verslo asociacijomis, mokslo tiriamosiomis įstaigomis ir pilietine visuomene, siekiant užtikrinti, kad jie atspindėtų realius konkurencingumo poreikius;

14. mano, kad projektams, kuriais skatinamos inovacijos ir remiamos strateginės technologijos, galėtų būti naudojami šie produkto rodikliai: sutelkto finansavimo apimtis, investicijų grąža, finansuotų projektų skaičius pagal sektorius (t. y. dirbtinio intelekto, kvantinių technologijų, biotechnologijų) ir ES įsteigtų arba išplėstų startuolių ir veiklą plečiančių įmonių skaičius; mano, kad taip pat galėtų būti naudojami tokie rezultato rodikliai kaip patentų, pateiktų pagal ES finansuojamus projektus, skaičius ir ES finansuojamų įmonių gyvavimo po trejų metų rodiklis;

15. mano, kad siekiant sumažinti ES strateginę priklausomybę turėtų būti remiamas pramonės perkėlimas į ES; siūlo pažangą vertinti pagal tokius produkto rodiklius kaip į ES perkeltų projektų ir mažųjų bei vidutinių įmonių skaičius, įsteigtų arba išplėstų startuolių ir veiklą plečiančių įmonių skaičius ir tiksliniuose regionuose sukurtos pramonės darbo vietos; mano, kad taip pat galėtų būti naudojami tokie rezultato rodikliai kaip importo sumažėjimas dėl sumažėjusios strateginės priklausomybės nuo importuojamų ypatingos svarbos žaliavų;

16. mano, kad siekiant sumažinti energijos sąnaudas ir užtikrinti tiekimą turėtų būti remiamas bendras pramoninis energijos pirkimas; siūlo pažangą vertinti pagal tokius produkto rodiklius kaip dalyvaujančių įmonių skaičius ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis bendrose sutartyse; mano, kad taip pat galėtų būti naudojami tokie rezultato rodikliai kaip vidutinių energijos kainų pokyčiai tikslinėse pramonės šakose ir tiekimo sutrikimų sumažėjimas;

17. mano, kad ES turėtų investuoti į specialistus ypatingos svarbos sektoriuose, kad būtų padidintas ilgalaikis ES konkurencingumas pasitelkiant pajėgią darbo jėgą; siūlo

pažangą vertinti pagal tokius produkto rodiklius kaip per metus apmokytų jaunuolių skaičius (ypatingą dėmesį skiriant lyčių pusiausvyrai), dalyvavimo suaugusiųjų ir mokymosi visą gyvenimą programose lygis ir įmonių partnerių pasitenkinimo lygis; mano, kad taip pat galėtų būti naudojami tokie rezultato rodikliai kaip užimtumo lygio pokyčiai tiksliniuose sektoriuose;

18. mano, kad, siekiant paspartinti žaliuosius ir skaitmeninius pramonės projektus, ypatingą dėmesį reikėtų skirti novatoriškoms mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kartu siekiant supaprastinimo; siūlo pažangą vertinti pagal tokius rodiklius kaip per metus patvirtintų projektų skaičius, su procedūromis susijusių skundų ar ginčų skaičius ir laikas, kurio reikia norint gauti ES finansavimą – nuo paraiškos pateikimo iki lėšų išmokėjimo;

°

° °

19. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Tarybai ir Komisijai.

## AIŠKINAMOJI DALIS

Savo 2023 m. pranešime apie Sąjungos padėtį Komisijos pirmininkė Ursula von der Leyen paskelbė, kad paprašė buvusio Europos Centrinio Banko pirmininko (2011–2019 m.) ir buvusio Italijos ministro pirmininko (2021–2022 m.) Mario Draghi parengti pranešimą dėl Europos konkurencingumo ateities. 2024 m. rugsėjo 9 d. Mario Draghi pateikė savo pranešimą dėl Europos konkurencingumo ateities.

M. Draghi pranešime įspėjama, kad mažėjantis konkurencingumas, kurį dar labiau apsunkina geopolitinis nestabilumas ir krizės, pvz., Rusijos karas Ukrainoje, kelia egzistencinę grėsmę ES. Pranešime pabrėžiama, kad dėl nepakankamų investicijų į inovacijas, skaitmeninimą ir įgūdžius didėja našumo atotrūkis nuo didžiųjų ekonomikų, ypač JAV. Jame nustatyta, kad pagrindinės kliūtys yra didelės energijos sąnaudos ir strateginė priklausomybė, visų pirma skaitmeninių technologijų srityje.

Siekdama panaikinti investicijų atotrūkį, 2025–2030 m. ES turi kasmet sutelkti apie 750–800 mlrd. EUR sumą (atitinkančią 4,4–4,7 proc. ES BVP) ir nukreipti ją į strateginius sektorius, pavyzdžiui, žaliąją energiją, skaitmeninę infrastruktūrą, MTP, gynybą ir pažangiąją gamybą. Šios pastangos turi būti remiamos supaprastinant reglamentavimą ir stiprinant ES lygmens koordinavimą.

Reaguodama į tai, 2025 m. sausio mėn. Komisija paskelbė konkurencingumo kelrodį, kuriame daugiausia dėmesio skiriama inovacijoms, priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimui ir ekonominiam saugumui. Į 2025 m. liepos 16 d. Komisijos pasiūlymą dėl 2028–2034 m. DFP įtrauktas Europos konkurencingumo fondas ir supaprastinta ES biudžeto veiklos rezultatų peržiūros sistema po 2027 m.

Pranešėjas mano, kad įgyvendinant būsimą Europos konkurencingumo strategiją būtina atidžiai stebėti ir vertinti ES finansavimo priemonių veiksmingumą. Patikimas ES lėšų finansų valdymas turėtų būti stebimas taikant tik aktualius ir tinkamus veiklos rezultatų rodiklius, atspindinčius ES pažangą didinant savo konkurencingumą. Tai įmanoma tik taikant patikimą veiklos rezultatų peržiūros sistemą, grindžiamą konkrečiais, išmatuojamais, pasiekiamais, aktualiais, per nustatytą laiką įvykdytinais (SMART) veiklos rezultatų rodikliais. Veiklos rezultatų rodikliai turi būti kruopščiai parengti ir turėtų atspindėti ne tik produktus (pvz., finansuojamų projektų skaičių), bet ir rezultatus bei poveikį (pvz., padidėjusį našumą, sumažėjusį išmetamųjų teršalų kiekį, sukurtas darbo vietas, pagal ES programas sutelkto privataus kapitalo santykį), kad būtų galima įvertinti ES išlaidų veiksmingumą ir efektyvumą. Taikant išsamų veiklos rezultatų rodiklių rinkinį bus galima įvertinti tiek tiesioginį finansavimo poveikį ekonomikai, tiek ilgalaikį Europos konkurencingumo tvarumą ir augimą.